

Socialförsäkringsutskottets yttrande 2021/22:SfU2y

Kommissionens arbetsprogram för 2022

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 14 oktober 2021 att ge bl.a. socialförsäkringsutskottet tillfälle att yttra sig över Europeiska kommissionens arbetsprogram 2022, COM(2021) 645 inklusive bilagor, i de delar det berör utskottets beredningsområde.

Socialförsäkringsutskottet yttrar sig över kommissionens arbetsprogram med utgångspunkt i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Utskottets överväganden

Kommissionen presenterar sina politiska prioriteringar i ett arbetsprogram varje år. Arbetsprogrammet för 2022 presenterades den 19 oktober 2021. Utrikesutskottet har gett övriga utskott möjlighet att senast den 16 november 2021 yttra sig med utgångspunkt i följande frågor:

1. Finns alla relevanta förslag med i arbetsprogrammet eller fattas det viktiga förslag?
2. Finns det förslag med i arbetsprogrammet som utskottet inte anser bör läggas fram?
3. Har utskottet några kommentarer kring kommissionens prioriteringar eller övergripande strategiska inriktning?
4. Är alla förslag lika prioriterade för utskottet att följa? (frågan besvaras i det fall utskottet finner det meningsfullt att göra en prioritering)
5. Finns det i övrigt något särskilt kring hur frågorna har behandlats tidigare eller kommer att behandlas framöver i riksdagen som utskottet ser behov av att lyfta fram i förhållande till arbetsprogrammet?

Kommissionens arbetsprogram i korthet

Detta är det tredje arbetsprogrammet som von der Leyen-kommissionen lagt fram. Arbetsprogrammet har underrubriken Göra Europa starkare tillsammans och konstaterar att EU är på väg ut ur en unik kris. Vidare anføres att unionen – inför en rad omvälvande händelser – kan ta sig an de hårdaste utmaningar som kan tänkas och skapa resultat för människorna i EU. Arbetsprogrammet understryker vikten av att gå stärkta ur pandemin, att påskynda den gröna och digitala omställningen samt att bygga ett rättvisare, mer motståndskraftigt och mer sammanhållet samhälle. Europaparlamentet och rådet uppmanas att snabbt enas om de viktigaste lagförslagen.

Programmet följer, i likhet med föregående års arbetsprogram, upp de planer som har lagts fast när det gäller de sex viktigaste målen. Dessa mål är

1. en europeisk grön giv
2. ett Europa rustat för den digitala tidsåldern
3. en ekonomi för människor
4. ett starkare Europa i världen
5. främjande av den europeiska livsstilen
6. en ny satsning på demokrati i Europa.

Arbetsprogrammet består i sin helhet av ett meddelande och fem bilagor. I bilaga 1 listas nya initiativ som kommissionen avser att presentera under 2022. I bilaga 2 listas initiativ inom Refit-programmet som ska se över lagstiftningens ändamålsenlighet och resultat. I bilaga 3 redogörs för ett antal förslag som är under behandling och som enligt kommissionen bör prioriteras

i lagstiftningsprocessen. I bilaga 4 redovisas liggande förslag som ska dras tillbaka inom sex månader. I bilaga 5 listas lagstiftning som väntas upphävas.

Socialförsäkringsutskottets beredningsområde

De frågor som rör socialförsäkringsutskottets beredningsområde återfinns främst under rubrik 2.3 En ekonomi för människor och under rubrik 2.5 Främjande av den europeiska livsstilen.

Nya initiativ

Av de 32 nya initiativen rör inget socialförsäkringsutskottets beredningsområde.

Nya initiativ inom Refit-programmet

I bilaga 2 redovisas de viktigaste Refit-översyner, utvärderingar och kontroller av ändamålsenligheten som kommissionen avser att utföra under 2022. Inget av de 26 listade initiativen rör socialförsäkringsutskottets beredningsområde.

Prioriterade förslag

Kommissionen redogör i bilaga 3 för de förslag som är under behandling och som man anser bör prioriteras. Tio av förslagen rör socialförsäkringsutskottets beredningsområde:

- 49) Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och av förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004, COM(2016) 815
- 61) Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om hantering av krissituationer och force majeure-situationer på migrations- och asylområdet, COM(2020) 613
- 62) Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om införande av screening för tredjelandsmedborgare vid de yttre gränserna och om ändring av förordningarna (EG) nr 767/2008, (EU) 2017/2226, (EU) 2018/1240 och (EU) 2019/817, COM(2020) 612
- 63) Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om asyl- och migrationshantering och om ändring av rådets direktiv 2003/109/EG och förslaget till förordning (EU) XXX/XXX [Asyl- och migrationsfonden], COM(2020) 610
- 64) Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma normer och förfaranden för återvändande av tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i medlemsstaterna (omarbetning), COM(2018) 634
- 65) Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en unionsram för vidarebosättning och om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 516/2014, COM(2016) 468

- 66) Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om upprättande av ett gemensamt förfarande för internationellt skydd i unionen och om upphävande av direktiv 2013/32/EU, COM(2020) 611 och COM(2016) (467)
- 67) Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet och om ändring av rådets direktiv 2003/109/EG av den 25 november 2003 om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning, COM(2016) 466
- 68) Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om normer för mottagande av personer som ansöker om internationellt skydd (omarbetning), COM(2016) 465
- 69) Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Eurodac för jämförelse av fingeravtryck för en effektiv tillämpning av [förordning (EU) nr 604/2013 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig för att pröva en ansökan om internationellt skydd som en tredjelandsmedborgare eller en statslös person har lämnat in i någon medlemsstat] , för identifiering av tredjelandsmedborgare eller statslösa personer som vistas olagligt, och för när medlemsstaternas brottsbekämpande myndigheter och Europol begär jämförelser med Eurodacuppgifter för brottsbekämpande ändamål (omarbetning), COM(2020) 614 och COM(2016) 272

Förslag som ska dras tillbaka

I bilaga 4 och 5 redovisas förslag som kommissionen avser att dra tillbaka samt planerade upphävanden av lagstiftning. Inget i bilagorna berör socialförsäkringsutskottets beredningsområde.

Utskottets ställningstagande

När det gäller kommissionens prioriteringar eller övergripande strategiska inriktning vill utskottet lämna följande kommentarer.

Asyl och migration

Utskottet kan inledningsvis konstatera att den asyl- och migrationspakt som presenterades under hösten 2020 är en prioriterad fråga i kommissionens arbetsprogram. Vidare anges att den senaste tidens händelser, bl.a. i Belarus och Afghanistan, visar att det finns ett akut behov av att snabbt enas om de återstående lagstiftningsförslagen i pakten. Utskottet delar bedömningen att frågan bör vara prioriterad och instämmer i att händelserna Belarus och Afghanistan visar på vikten av att komma vidare i förhandlingarna.

Liksom i föregående års yttrande framhåller utskottet att det är av stor vikt att EU tar ett helhetsgrepp om den interna och externa dimensionen av

migrationsfrågorna. Kontrollen över vilka som reser in över de yttre gränserna måste förbättras samtidigt som rätten att söka asyl upprätthålls. EU ska ha ett effektivt och rättssäkert gemensamt asylsystem som leder till en jämnare fördelning av asylsökande inom EU och minskar sekundära förflyttningar.

Reformeringen av det gemensamma europeiska asylsystemet (CEAS) är en viktig del av asyl- och migrationspakten. De politiska överenskommelser som nåtts under året när det gäller förslaget till förordning om EU:s asylbyrå och revideringen av EU:s blåkortsdirektiv visar på att framsteg har gjorts. Utskottet vill därför framhålla vikten av att förhandlingarna och arbetet med både asyl- och migrationspakten och de förslag som lades fram under 2016 inom reformeringen av CEAS inte tappar fart. I detta sammanhang vill utskottet peka på kommissionens förslag till inrättande av en unionsram för vidarebosättning. Utskottet har tidigare anført att Sverige sedan länge har prioriterat det internationella arbetet för att öka den globala ansvarsfördelningen och andra länders mottagande av kvotflyktingar. Vidarebosättning är ett väl beprövat system och det säkraste sättet för personer i behov av skydd att komma till EU på laglig väg (bet. 2020/21:SfU20). Utskottet välkomnar att vidarebosättning ses som en prioriterad fråga i arbetsprogrammet.

När det gäller den senaste tidens händelser i Belarus noterar utskottet att den belarusiska regimen i juni 2021 började att organisera flygningar och inrikesresor för att underlätta transiteringen av migranter till EU, först till Litauen och sedan till Lettland och Polen. Detta till följd av den politiska oron i Belarus och EU:s restriktiva åtgärder mot landet. Belarus meddelade också i juni 2021 att landet tillfälligt skulle upphäva återtagandeavtalet med EU. Av ställningstagandet i slutsatserna från Europeiska rådets möte i oktober framgår det att försök från tredjeländers sida att utnyttja migranter och understödja irreguljär migration för politiska syften fördöms och att EU bör fortsätta att motarbeta de pågående s.k. hybridattackerna från den belarusiska regimen.

Enligt utskottets mening har EU:s och Sveriges politik gentemot Belarus sin grund i ett tydligt ställningstagande för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatlighet. Utskottet ser därför positivt på att kommissionen nyligen presenterade ett förslag till rådsbeslut (COM(2021) 612) om att delvis suspendera EU:s viseringsförenklingsavtal med Belarus. Utskottet noterar att rådet beslutade att anta förslaget den 9 november 2021. Rådsbeslutet tar sikte på tjänstemän och företrädare i den belarusiska regimen och påverkar inte landets vanliga medborgare, och avser att underlätta resande och stärka de mellanfolkliga kontakterna mellan Belarus och EU.

Samordning av de sociala trygghetssystemen och ett socialt Europa

Förslaget till revidering av EU:s förordningar om samordning av de sociala trygghetssystemen är i likhet med föregående års arbetsprogram ett prioriterat förslag i arbetsprogrammet. Utskottet kan, som i yttrande 2020/21:SfU4y, konstatera att bestämmelserna i förordningarna är en förutsättning för att den

fria rörligheten ska fungera inom EU. Det är nödvändigt att bestämmelserna utvecklas och moderniseras i takt med samhällsutvecklingen samt för att passa olika typer av sociala trygghetssystem. Behoven av att genomföra ändringar av förordningen skiljer sig dock mellan olika typer av förmåner. En överenskommelse mellan institutionerna bör därför ta till vara de delar i kommissionens förslag som i sin helhet syftar till att förbättra samordningen och samtidigt respekterar det nationella självbestämmandet. Utskottet kan konstatera att förhandlingar mellan institutionerna, s.k. trepartsmöten, nu har pågått sedan 2018. Kommissionen har under förhandlingarna lämnat förslag till kompromisser för att ta processen framåt, vilket är bra och visar på en vilja att nå resultat i frågan. Det är dock av stor vikt att en överenskommelse mellan institutionerna inte innebär en inskränkning i medlemsstaternas nationella kompetens, och den bör inte innebära vare sig att fler förmåner omfattas av samordningsbestämmelserna eller att fler förmåner kan betalas ut vid bosättning i en annan medlemsstat.

Stockholm den 16 november 2021

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Maria Malmer Stenergard

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Maria Malmer Stenergard (M), Rikard Larsson (S), Carina Ohlsson (S), Mattias Karlsson i Luleå (M), Teresa Carvalho (S), Katarina Brännström (M), Julia Kronlid (SD), Emilia Töyrä (S), Hans Eklind (KD), Björn Petersson (S), Bengt Eliasson (L), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Mats Berglund (MP), Arin Karapet (M), Jonny Cato (C), Tony Haddou (V) och Eric Westroth (SD).

Avvikande mening

Kommissionens arbetsprogram för 2022 (SD)

Julia Kronlid (SD), Jonas Andersson i Skellefteå (SD) och Eric Westroth (SD) anför:

Kommissionen har i sitt arbetsprogram angett ett antal prioriterade områden för det fortsatta politiska arbetet. Samarbete mellan självständiga och fria länder bör välkomnas samtidigt som alla inskränkningar i medlemsstaternas suveränitet och självbestämmande måste förhindras. Kommissionen bör överhuvudtaget inte lägga fram förslag som innebär begränsningar i medlemsstaternas självbestämmande, eller förslag som innebär tvingande åtgärder gentemot medlemsstaterna. Ett flertal av kommissionens förslag begränsar medlemsstaternas självbestämmande och måste motverkas, eller i varje fall omarbetas för att inte begränsa medlemsstaternas suveränitet.

När det gäller migrationspakten bör kommissionens övergripande prioritering vara att få igenom sådana reformer som förbättrar säkerheten i Europa, ökar försvaret av EU:s gemensamma yttre gränser, samtidigt som medlemsstaternas självbestämmande och möjlighet att anpassa sig till skiftande omständigheter beaktas. Bland annat bör förslaget om en unionsram för vidarebosättning dras tillbaka. Medlemsstaterna ska själva avgöra om de vill ta emot migranter, och hur många. Vad gäller de nya initiativen inom migrationspakten, om människosmuggling och återvändande, bör kommissionens prioritering vara att skydda EU:s gränser och stoppa illegal och irreguljär migration. När det gäller europeiska system för samarbete kring migration, som exempelvis Eurodac, bör kommissionen prioritera initiativ som förbättrar möjligheten att dela information om utlänningars in- och utresa och potentiella risk gentemot EU och Sverige. Vidare bör vad gäller förslaget till nytt återvändandedirektiv alla försök att begränsa medlemsstaternas möjligheter till förvarstagnning eller liknande kontrollåtgärder motverkas samtidigt som möjligheterna till samverkan för att verkställa utvisningar bör utökas.

När det gäller samordning av social trygghet och EU:s sociala pelare ställer vi oss bakom grundtanken bakom pelarens fokus på att bl.a. minska barnfattigdom och hemlöshet samt att den fria rörligheten för unionens medborgare ska underlättas. Den nationella kompetensen måste emellertid i varje förslag vara central i beslutsfattandet och förslagen måste leva upp till subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen. Även när det gäller sociala frågor måste bevarandet av den nationella kompetensen betonas och vara fokus. Det finns en risk att förslaget om den sociala pelaren blir en språngbräda för ytterligare befogenheter att flyttas över på EU-nivå. Bland annat ska inte en samordning av socialpolitiken införas genom den s.k. flexibilitetsklausulen, som möjliggör att beslut som utökar EU:s nuvarande befogenheter kan genomföras.